

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber decimus quartus: Ad Terentiam

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVMAD
FAMILIAREIS
LIBER DECIMVS QVARTVS,
AD
TARENTIAM.

ARG. De exsilijs causis. De spe reditus. De familiâ. De pestilentia. De Plancio. De Pifone. De Q. fratre. Gratias à se in otibus scribit, quibus agendas esse Tarentia scripserat. De viis venditione.

TULLIUS TARENTIÆ SUÆ, TULLIO.
LÆ SUÆ, CICERONI SUO S. D.

ET LITTERIS multorum, & sermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem, & fortitudinem esse: teque nec animi nec corporis laboribus defatigari. Me miserum! te ista virtute, fide, probitate, humanitate, in tantas ærumnas propter me incidisse? Tullio iamque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! Nam quid ego, de Cicerone dicam? qui cum primum sapere cepit, acerbissimos dolores, miseriasque percepit. Quæ si, ut tu scribis, facta putarem, ferrem paulo facilius: sed omnia sunt mea culpa commissa, qui ab his me amari putabam, qui invadebant; eos non sequebar, qui petebant. Quod si nostris consilijs usi essemus, neque apud nos tantum valuisset sermo, aut stultorum amicorum, aut improborum: beatissimi viveremus. nunc, quum sperare nos amici jubent: dabo operam, ne mea validus tuo labori desit. Res quanta sit intelligo; quantoque fuerit facilius manere domi, quam redire. Sed tamen, si omnes tribunos pleb, habemus, si Lentulum tam studiosum quam videtur, si verò etiam Pompejum, & Casarem: non est desperandum. De familia, quomodo placuisse amicis scribis, faciemus. De loco nunc quidem jam abiit pestilentia: sed quamdiu fuit, me non attingit. Plancius, homo officiosissimus; me cupit esse secum: & adhuc retinet. Ego volebam loco magis deserto esse in Epiro, quo neque Hispo veniret, nec milites: sed adhuc Plancius me retinet. Iperat posse fieri, ut necum in Italiam decedat. Quem ego diem si videro, & si in vestrum complexum venero, ac si & vos, & me ipsum recuperaro: satis magnum mihi fructum videbor percipisse, & vestra pietatis, & meæ Pisonis humanitas,

virtus, amor in omnes nos, tantus est, ut nihil supra possit. Utinam ea res ei voluptati sit: gloriæ quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accusavi: sed vos, cum præsertim tam pauci sitis, volui esse quam conjunctissimos. Quibus me voluisti agere gratias, egi & me à te certio rem factum esse, scripsi. 1. Quod ad me, mea Tarentia, scribis, te vicum venditurum: quid, obsecro te, (me miserum) quid futurum est? Et, si nos premet eadem fortuna, quid pro meo misero fiet? Non queo reliqua scribere (tanta vis lacrymarum est) neque te in eundem stertem adducam. Tantum scribo: si erunt in officio amici: pecunia non deerit. si non erunt, tu effice tua pecunia non poteris. Per fortunas miseras nostras, 2. vide, ne puerum perditum perdamus. cui si aliquid erit; ne egeat, mediocri virtute opus est, & mediocri fortuna, ut cetera consequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mitas, ut sciam, quid agatur, & vos quid agatis. Mihi omnino jam brevis expectatio est. Tullio, & Cicero salutem dic. Valete. D. a. d. vi. Kalendas Decembris, Dyrrachii. Dyrrachium veni, quod & libera civitas est: & in me officiosa, & proxima Italia. Sed si me offenderet loci celebritas, aliud me conferam, ad te scribam.

ARG. Brevitatem litterarum excusat: Pisoni generi officia erga se commendat. De spe reditus quadam adjicit. Tarentia vicem dolet: rogat, ut de suo sanatus non facias, & ut valetudini servias.

TULLIUS TARENTIÆ SUÆ, TULLIO.
LÆ SUÆ, CICERONI SUIS,
S. D.

NON putare, me ad quemquam longiores epistolas scribere, nisi, si qui ad me plura scripsit, cui puto referri oportere. Nec enim habeo, quid scribam: 3. nec hoc tempore quidquam difficilius facio. Ad te verò, & ad nostram

1. Quod ad me, mea Tarentia, scribis, te vicum venditurum. Hanc elegantiam & in superioribus ex manu scriptis reddidit Tullio, & hic eandem vindicant Palat. pr. Vatican. excerpta. V. G. edico. Plebeje Magistelli fecerunt venditurum. Paul. o post ser. p. si. neque te: eundem locum addidit ex Pall. prima editione. Hittorp. Sie. xv. V. G. neque resolveris & ut te. G.

2. Vide ut puerum perditum perdamus. Hæc est omnium eodictam scriptura: adnotatque hæc Egnat. illud Virgili. saltem sique abru. papper. Ant. deas verò Schottus. Nod. lib. III. c. 1. pertransit legendum, per puerum per-

ditum tamque quæ quidem conjectura auctori blanditur, & alii fortasse prima facie: mihi excussa, non potest, imò vel decem vicem rationibus, hæc non pertinere. Paul. o post Pec. Kio excerpta per notas scribunt Tullio & Cicero S. D. quas ille interpretatur, salutem dico. in his salus Graecæ, ut puto, non vertitur.

3. Nec hoc tempore quidquam difficilius facio. Hittorpius diffinitur salis. Palatinus sextus salis, paulo post ex Palatino primo, Vatican. excerptis, lego: 1. ut sanis non miseris mea miseris sub-

fram Tulliolam non queo sine plurimis lacrymis scribere. Vos enim video esse miserimas, quas ego beatissimas semper esse volui; idque praestare debui: & nisi tam timidi fuissetis, praestitisset. Pisonem nostrum merito ejus amo plurimum. Eum, ut potui, per litteras cohortatus sum, gratiasque egi, ut debui. In novis tribunis pleb. intelligo spem te habere. id erit firmum, si Pompei voluntas erit. sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortissimè, & amantissimè video: nec miror: sed mereo casum ejusmodi, ut tantis tuis miseriis in ea miseris subleventur. Nam ad me P. Valerius, homo officiosus, scripsit, id quod ego maximo cum metu legi, & quemadmodum à Vestra ad tabulam Valeriam ducta esset. Hem, mea lux, meum desiderium, unde omnes ope perire solebant: te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic jacere in lacrymis, & sordibus: idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi, ut nos periremus? Quod de domo scribis, hoc est, de area: ego verò tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis restituta. Verum hac non sunt in nostra manu. Illud doleo, quod impensa facienda est, in ejus partem, te miseram, & despoliatam venire. Quod si conficitor negotium, omnia consequemur. sin eadem non fortuna premet, 2 etiamne reliquias tuas miseris proicies? Obsecro te, mea vita, quod ad summum attinet, sine alios, qui possunt, si modo volunt, sustinere: & validudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctisque verseris. Omnes labores te excipere, video. timeo, ut sustineas. sed video in te esse omnia. Quare, ut id, quod speras, & quod agis, consequamur, servi validudini. Ego, ad quos scribam, nescito, nisi ad eos, qui ad me scribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos aliqui scribitis. Longius, quam ita vobis placet, non discedam: sed velim, quam sepius litteras mitatis, praestem si quid est firmius, quod speremus. Valere, mea desideria, valere. a. d. xii. nonas Octobr. Thessalonica.

ARG. Conqueritur de suo exilio, Vi tuto esse si possit, securaturum. De Pisone. De sperandis. TULLIUS TERENTI ET TULLI, ET CICERONI SUIS, S. P. D.

Accipias Aristocrito tres et istolas, quas ego lacrymis prope delevi. Conficior enim morore, mea Terentia: nec mea me miseris magis excruciant, quam tuæ, vestraque. Ego autem hoc miserior sum, quam tu, quæ res miserima, quod ipsa calamitas, communis est utriusque nostrum: sed culpa mea propria est. Meum fuit officium, vel legatione vitare, periculum, vel diligentia, & copiis resistere: vel cadere fortiter, hoc miserius, turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore conficiam, tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meæ optimæ, suavisimæ libertis, 3 virtutem, & diligentiam non praestitisse. Nam mihi ante oculos dies noctisque versatur squalor vester, & moror, & infirmitas validudinis tuæ: spes autem salutis pertenuis ostenditur. Inimici sunt multi: invidi pene omnes. Ejicere nos magnum fuit, excludere facile est. Sed tamen quamdiu vos eritis in spe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Ut tuto sim, quod laboras, id mihi nunc facillimum est: quem

etiam inimici volunt vivere in his tantis miseriis. Ego tamen faciam, quæ precipis. Amicis, quibus voluiti, egi gratias: & eas litteras Desippo dedi: meque de eorum officio scripsi à te certiore esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos, & officio, & ego persicio, & omnes praedicant. Dii faxint, ut tali genero mihi praesenti tecum simul, & cum liberis nostris stui liceat. Nunc spes reliqua est in novis tribunis pleb. & in primis quidem diebus. Nam si inveteratis, actum est. Ea te ad te statim Aristocritum misi, ut ad me continuo initia rerum, & rationem totius negotii posses scribere: et si Desippo quoque ita imperavi, statim ut recurreret: & ad fratrem misi, ut crebro tabellarios mitteret. nam ego eo nomine sum Dyrrachii hoc tempore, ut quam celerrime, quid agatur, audiam, & sum tuto. Civitas enim hac semper à me defensa est. Cum inimici nostri venire dicentur, tum in Epirum ibo. Quod scribis, te, si velim, ad me venturam: ego verò, cum iociam magnam partem istius oneris abs te sustinere, te istic esse volo. Si periculis quod agitis: me ad vos venire oportet. sin autem, sed nihil opus est reliquis scribere. Ex primis, aut summum secundis litteris tuis constitutere poterimus, quid nobis faciendum sit. Tu modo ad me veni omnis diligentissimè perferbas: et si magis jam rem, quam litteras, debes spectare. Cura, ut valeas, & ita tibi persuadeas, mihi carius nihil esse, nec unquam fuisse. Vale mea Terentia, quam ego video color. itaque debilitor lacrymis. Vale. Pridie Kalendas Decembr.

ARG. Conqueritur de statu suo. De sua mansione, suoque itinere scribit. De Terentia, Tulliola, Cicero suo. De rebus domesticis meminit. De Pisone. De servis suis manumissis. De sua spe. Consolatur Terentiam. De libertis suis, à se Terentia missis, suos salutat.

TULLIUS TERENTIÆ, ET TULLIOLÆ, ET CICERONI SUIS, S. P. D.

Ego minus spe ad vos do litteras, quam possum, propterea, quod, cum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero cum aut scribo ad vos, aut vestras lego, conficior lacrymis, sic, ut ferre non possum. Quod utinam minus vitæ cupidi fuissetis. certè nihil, aut non multum in vita mali didissemus. Quod si nos ad aliquam alicujus commodi aliquando recuperandi spem fortuna reservavit: minus est erratum à nobis. si hæc mala fixa sunt: ego verò te quam primum, mea vita, cupio videre, & in tuo complexu emori: quum neque dii, quos tu castissime coluisti: 4 neque homines, quibus ego servivi, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundisii apud M. Lenium Flaccum dies xxi. fuimus, virum optimum, quod periculum fortunarum, & capitis sui præ mea salute neglexit: neque legis improbissima pœna deductus est, quo minus hospitii, & amicitias, officiumque praestaret. Huic utinam aliquando gratiam referre possimus. Habebimus quidem sen per. Brundisio profecti sumus ad v. Kalend. Maj per Macedoniam Cyzicum petebamus. 5 O me perditum! O afflictum! quid nunc rogem te, ut venias, mulierem ægrem, & corpore & animo confectam? non rogem? sine te igitur sum? Opinor, sic agam. si est spes nostris

1. Quomodo ad Vestra ad tabulam Valeriam ducta esset. Nihil à vulgata discedere volui, quam custodiunt ceteri quoque nisi præter Palat. pr. Stev. editionem principem. Vicit quoque editur à Vestra. quod te quærit qui vult.
2. Etiamne reliquias tuas miseris proicies? Sic legendam ex Pal. & edic. ohe primaria. Vicit tamen & vulgo, miseris proicies quod non improbo, veterem tamen lectionem hæc legnam tenere malo.
3. Virtutem et diligentiam præstitisse? Hæc codex, ut experior, optimus, virtutem & diligentiam, quod quale sit, non licet librare, in hoc scdo temporis.
4. Nihil homines, quibus ego servivi, nobis gratiam retulerunt? Hæc est codicum antiquorum hæc meliorum scriptura, Palatini sexti, et cum Gal. inspectorum, Vaticani. Pal. pr. vocula auctior: quibus ego semper ser-

vivi: & Ven. quibus ego servivi semper, sed nostram quoque lectionem representavit Vici. blenni sunt, etiamsi valitè acutè fecisse videri volunt qui rescripserunt, quæ ego servivi semper.
5. O me perditum! O afflictum! Eic to illo provocabulo me posteriore, Gal. ex Pitt. legio 4 me afflictum, etiamque huc illa, mihi videri plane missis. Nos unico libro adducti, mutationis rei aut temeritatis esse nolimus. Sic paulo post Pal. sextus leg. v. et sic per se animo afflictum, ut apud Plantam afflictum etiam & Naloniæ, ubi ut afflictum, quæ non languetis, amicum, et Peoperi Tullio afflictum etiam in primis. ex quibus apparet non inconvenientem esse hæc scripturam. Paullo iterum post, nihil motandum: omnes enim in libris ut ego misis, et afflictum est. Sic Terentia, et afflictum omnia.

noſtri reditus, eam confirmes, & rem adjuves. ſin, ut metuo, tranſactum eſt, quoquo modo potes, ad me fac venias. Unum hoc ſcito: ſi te habebis, non mihi videbor plane periſſe. Sed quid Tulliola mea fiet? jam id vos videre: mihi deſt conſilium. Sed certe, quoquo modo ſeres habebit, illius miſerit & matrimonio, & fama ſervendum eſt. Quid? Cicero meus quid agat? iſte vero ſit in ſinu ſemper, & complexu meo. Non queo plura jam ſcribere: impedit mœror. Tu quid egeris, neſcio: utrum aliquid teneas, an, quod metuo, plane ſis ſpoliata. Piſonem, ut ſcribi, ſpero fore ſemper noſtrum. De ſamilia liberata, nihil eſt, quod te moveat. Primum tuiſita promiſſum eſt, te facturam eſſe, ut quiſque eſſet meritis. Eſt autem in officio adhuc Orpheus: præterea magnopere te nemo ceterorum ſervorum. Ea cauſa eſt, ut, ſi res à nobis abeſſet, liberi noſtri eſſent: ſi obtrine potuiſſent: ſi ad nos pertinerent, ſervirent, præterquam oppreſſo pau- ci. Sed hæc minora ſunt. Tu quod me honoris, ut animo ſim magno, & ſpem habeam recuperandæ ſalutis: id velim ſit ejuſmodi, ut recte ſperare poſſimus. Nunc, miſer, quando tuas jam litteras accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectaſſem Brundisii, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem prætermittere noluerant. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te, mea Terentia, ut potes. honeſtiſſime vivimus: ſortimur, non vitium noſtrum, ſed virtus noſtra nos aſſixit. peccatum eſt nullum, niſi quod non unâ animam cum ornamentis amiſimus. Sed ſi hoc ſuit liberis noſtris gratius, nos vivere: cetera, quamquam ferenda non ſunt, feramus. Atque ego, qui te con- firmo, iſpe me non poſſum. Clodium Philhetarum, quod valitudine oculorum impediatur, hominem fide- lem, remiſi. Saluſtius officio vincet omneis. Peſcen- nius eſt perbenivolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſervantem. Sicca dixerat te mecum fore: ſed Brundi- ſio diſceſſit. Cura, quoad potes, ut valeas: & ſic exiſti- mes, me vehementius tua miſeria, quam mea commove- ri. Mea Terentia, ſidiſſima, atque optima uxor, & mea cariſſima filiola, & ſpes reliqua noſtra, Cicero, valete. Fri- die Kalendas Mai. Brundisio.

ARG. *Se Athenas veniſſe. De litteris Terentii ſua reddi- ta. Acaſto. De hereditate Preciana.*

M. T. C. TARENTIÆ ET TULL. S. P. D.

Situ, & Tullia, lux noſtra valeatis, ego & ſuaviſſimus Cicero, valeamus. Fride idus Octobris Athenas venimus, cum ſanè advenſis ventis uſi eſſemus, tardeque, & incommodè navigaſſemus. De nave exeuntibus nobis Acaſtus cum litteris præſto fuit uno & ſeſſagesimo die, ſanè ſtrenuè. Accepi tuas litteras, quibus intellexi, te veteri, ne ſuperiores mihi reddita non eſſent. Omnes ſunt reddita: diligentifſimeque à te perſcripta ſunt omnia: id- que mihi gratiſſimum fuit. Neque ſum admiratus, hanc epistolam, quam Acaſtus attulit, brevem fuiſſe. jam enim me ipſum exſpectas, ſive nos ipſos, qui quidem quàm pri- mum ad vos venire cupimus: eſt in quam republ. veni- mus, intelligi, cognovi enim ex multorum amicorum litteris, quas attulit Acaſtus, ad arma rem ſpectare: ut mi- hi, cum venero, diſſimulare non liceat, quid ſentiam. Sed, quum ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabimus ope- ram, ut veniamus, quod facilius de rota re deliberemus. Tu velim, quod commodo valitudinis tua fiat, a quàm

longiſſime poteris, obviam nobis properes. De heredi- tate Preciana, quæ quidem mihi magno dolori eſt, (valde enim illam amavi) ſed hoc velim cures: ſi ſtaucio ante meum adventum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus po- terit, Camillus noſtrum negotium curet. Nos cum ſalvi venerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu jam Roma profecta eris, tamen curabis, ut hoc ita fiat. Nos, ſi dii adjuvabunt, circiter idus Novembr. in Italia ſperamus fore. Vos mea ſuaviſſima, & opratiſſima Terentia, & Tulliola, ſi nos amatis, curate ut valeatis. Athenis, ad xv. Kalendas Novembr.

ARG. *Excusat infrequenſiam litterarum. Volunta- tem in are alieno diſſolvendo ſignificat. De Tullia. De Pollu- ce.*

M. T. C. TARENTIÆ, ET TULLIÆ, S. P. D.

Nec ſæpe eſt, cui litteras demus: nec rem habemus nullam, quam ſcribere velimus. Ex tuis litteris, quas proximè accepi, cognovi, prædium nullum venire potuiſſe. Quare videatis velim, quomodo ſatiſſiat ei, cui ſcitis me ſatiſſieri velle. Quod noſtra tibi gratias agis, id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gra- tias agere poſſit. Pollicem, ſi adhuc non eſt profectus, quàm priimum fac extrudas. Cura, ut valeas, idibus Quintil.

ARG. *Saluberrimum ſollicitudinis. Hortatur ad forti- tudinem: & valetudinem tuendam: & ut Arpinati fundo utan- tur.*

M. T. C. TARENTIÆ SUÆ, ET TULL. S. P. D.

OMNIS moleſtias, & ſollicitudines, quibus & te mi- ſerrimam habui, id quod mihi moleſtiſſimum eſt, Tulliolamque, quæ nobis noſtra vita dulcior eſt, depoſui, & ejeci. Quid cauſæ autem fuerit, poſtridie intellexi, quàm à vobis diſceſſi. *χολη άγρωτος* noctu ejeci. ſtatim ita ſum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam feciſſe videatur. Cui quidem tu deo, quemadmodum ſoles, & pie & caſtè ſatiſfacias, id eſt, Apollini & Aſculapio. Navem ſpero nos valde bonam habere, in eam ſimulatque conſcendi, hæc ſcripſi. Deinde conſcribam ad noſtros familiaris multas epistolam, quibus te, & Tulliolam noſtram diligentifſime commendabo. Cohortarer vos, quo animo fortiore eſſetis, niſi vos fortiore cognoviſſem, quàm quemquam virum. Et tamen ejuſmodi ſpero negotia eſſe, ut & vos iſtic commodiſſimè ſperem eſſe, & me aliquando cum ſimilibus noſtri republ. deſenſuros. Tu primùm valitudinem tuam velim cures: deinde, tibi ſi videbitur, villis iis utere, quæ longiſſimè aberunt à mili- tibus. Fundo Arpinati bene poteris uti cum familia ur- bana, ſi annona carior fuerit. Cicero bellifſimus tibi ſalutem plurimam dicit. etiam atque etiam vale. D. xix. Junii.

ARG. *Valetudinem curet, hortatur. Petit certiorera ſe de Caſare fieri.*

M. T. C. TARENTIÆ, S. P. D.

SI vales, bene eſt: ego valeo. Valitudinem tuam velim cures diligentifſimè. Nam mihi & ſcriptum, & nunti- atum eſt, te in febrim ſubito inciſiſſe. Quod celeriter me feciſti de Caſaris litteris certiorera, feciſti mihi gratum. Item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit noſtri, ſa- cies, ut ſciam. Cura ut valeas. Vale. D. xiii. nonas Jun.

ARG

1. Quid reliquum eſt, ſuſtenta te, mea Terentia. Elegantiſſimo meo animo abeſſet pro vocabulum re, quod video certe excludi ab optimis libris Palatino ſexto & Hirt. Plautus ſuſtinationem ſubale eſt. In fine quoque e- piſtole ſcribendum ex Pall. Hirt. Stov. Pec. cura quod potes ut valeas. Nam quod ſignificat quod in ſexto eſt gloſſa, quæ eſt.

1. quifſima. Lambilliod lectonem Viſt. recepit, prodeſt, quàm tamen conſpicio in Palatino ſexto, & Hirtorp.
3. Pie & caſtè ſatiſfacias, id eſt, Apollini & Aſculapio. Ejecerunt ut Gloſſam illa verba, id eſt, Apollini & c. emendatores: non debuifſent. extant illa cum in editionibus antiquiſſimis; tum in noſtris omnibus niſi præterea Gul quinque, & alio poſt, Pall. Var. Hirt. Med. leg. & me aliquando cum ſimilibus uſtrivamp. deſenſuras, vulgo, deſenſuram.

9. ARG. De Dolabella & Tullia valetudine.

M. T. C. TERENCEIÆ, S. P. D.

AD ceteras meas miseras accessit dolor è Dolabella valetudine, & Tullia. omnino de omnibus rebus, nec quid consilii capiam, nec quid faciam, scio. Tu velim tuam, & Tullia valetudinem cures. Vale.

10. ARG. Mandat, ut cum Attico loquatur, litteraque mittat.

M. T. C. TERENCEIÆ SUÆ,
S. P. D.

10. QUOD fieri placeret, scripsi ad Pomponium serius, quam oportuit. Cum eo si locuta eris, intelliges, quid fieri velim. Apertius scribi, quam ad illum scripseram, necesse non fuit. De ea re, & de ceteris rebus quam primum velim nobis litteras mittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. septimo idus Quintil.

11. ARG. De Tullia & Cicerone filio.

M. T. C. TERENCEIÆ SUÆ,
S. P. D.

11. SI vales, bene est; valeo. Tullia nostra venit ad me pridie idus Junii: cuius summa virtute, & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostra factum esse negligentia, ut longè alia in fortuna esset, atque ejus pietas, ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Casarem mittere, & eum eo Cn. Salustium. Si profectus erit, faciam te certiorum. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. xvii. Kalend. Quintil.

12. ARG. De suo in Italiam adventu. Monet uxorem, ne ad ipsum eat.

M. T. C. TERENCEIÆ, S. P. D.

12. QUOD nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuo gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo ne id consilii ceperimus, quod non facile explicare possimus. Quare quantum potes, adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. in viam quod te des hoc tempore, nihil est: & longum est iter: & non tutum: & non video, quid prodesse possis, si veneris. Vale. D. prid. nonas Novembr. Brundisio.

13. ARG. Permittit uxori ut de divortio consilium capiat.

M. T. C. TERENCEIÆ, S. P. D.

13. QUOD scripsi ad te proximis litteris de nuntio remittendo, quæ sit istius vis hoc tempore, & quæ concitatio multitudinis ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo fortasse nasceretur. Totum judicabis, quale sit: quod in miseris rebus minime miserum putabis, id facies. Vale. vi. idus Quintil.

14. ARG. Monet, quod consilij capiant Casare Romam veniente, addit de Labieno partibus Pompeij adjuncto. De Pisone à Casari generi sui, causa disidente.

TULLIUS TERENCEIÆ, ET PATER

TULLIOLÆ, DUABUS ANIMIS

SUIS; ET CICERO MATRI

OPTIMÆ, SUAVISS.

SORORI,

S. P. D.

14. SI vos valetis, nos valeamus. Vestrum jam consilium est, non solum meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modeste venturus est: rectè in presentia domi esse potestis, sin homo amens diripiendam urbem daturus est, vereor, ut Dolabella ipse satis nobis prodesse possit. Etiam illud metuo, ne jam intercludamur, ut, cum velitis exire, non liceat. Reliquum est, quod ipse optime considerabit, vestri similes faminae sintne Romæ. Si enim non sunt, videndum est, ut honeste vos esse possitis. Quomodo quidem nunc se res habet, modo ut hæc vobis loca tenere liceat, bellissime vel mecum, vel in nostris prædiis esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne

brevi tempore fames in urbe sit. His de rebus velim cura Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis. ad summam, animo forti sitis. Labienus rem meliorem fecit. Adjuvat etiam Piso, quod ab urbe discedit, & sceleris condemnat generum suum. Vos meæ carissimæ animæ, quàm sapissimè ad me scribite, & vos quid agatis, & quid istic agatur. Quintus pater, & filius, & Rufus vobis salutem dicunt. Valet. viii. Kalend. Quintil. Menturnis.

15. ARG. Se filium ad Casarem non missurum.

M. T. C. TERENCEIÆ, SUÆ,

S. P. D.

15. SI vales, bene est. Constitueramus, ut ad te antea scriberem, obviam Ciceronem Casari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De ceteris rebus, etsi mihi nihil erat novi, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. xii. Kalendas Quintil.

16. ARG. De litteris. De Volturnia. De suo dolore.

M. T. C. TERENCEIÆ SUÆ,

S. P. D.

16. SI vales, bene est; valeo. Etsi ejusmodi tempora nostræ sunt, ut nihil habeam, quod ad te litterarum expectem, aut ipse ad te scribam: tamen nescio quomodo & ipse vestras litteras expecto, & scribo ad vos, cum habeo, qui ferat. Volturnia debuit in te officiosior esse, quam fuit, & id ipsum, quod fecit, potuit diligentius facere, & cautiùs: quamquam alia sunt, quæ magis curemus, magisque doleamus. Quæ me ita conficiunt, ut si voluerunt, qui me de mea sententia destruxerunt. Cura, ut valeas. Prædie Kalend. Januar.

17. ARG. Materiam scribendi sibi deesse dicit: summum dolorem ex Lepa & Trebatii sermone posse cognosci. Valetudinem commendat.

M. T. C. TERENCEIÆ SUÆ, S. D.

17. S. V. B. E. V. Si quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sapius. Nunc quæ sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus; ex Lepa & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam, & Tullia valetudinem cures. Vale.

18. ARG. Uxoris & filia consilio permittit Romanæ sine in adventu Casari, an alio tuto loco.

TULLIUS TERENCEIÆ SUÆ, ET

PATER SUAVISS. ELIÆ TULLIOLÆ,

CICERO MATRI, ET SO-

RORI. S. P. D.

18. CONSIDERANDUM vobis etiam, atque etiam, animæ meæ, diligenter puto, quid faciatis: Romæ ne sitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non solum meum consilium est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem hæc, Romæ vos esse tuto posse per Dolabellam, eamque rem posse nobis adjumento esse, si quæ vis, aut si quæ rapina fieri cœperint. Sed rursus illud me movet, quod video, omnes bonos abesse Romæ, & eos mulieres suas secum habere. Hæc autem regio, in qua ego sum, nostrorum est cùm oppidorum, tum etiam prædiorum: ut & multum esse mecum, & cum abieritis, commode & in nostris esse possitis. Mihi planè non satis constat adhuc, utrum sit melius. Vos videte, quid alia faciant isto loco feminae: & ne, cum velitis, exire non liceat. id velim diligenter etiam atque etiam vobiscum, & cum amicis consideretis. Domus ut propugnacula, & præsidium habeat. Philorimo

totum dicetis. Et velim tabellarios instituas certos, ut quotidie aliquas a vobis litteras accipiam. Maximè autem date operam, ut valeatis, si nos vultis valere. VIII. Formis.

¶ ARG. *Valitudine filia dolorem suum augeri scribit.*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

19 **I**N maximis meis doloribus ex cruciat me validus Tulliz nostræ. De qua nihil est, quod ad te plura scribam. tibi enim æquè magnæ curæ esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum. etiam antè fecissem: sed me multa impediunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto litteras, quas ad me quàm primum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

¶ ARG. *Se in Tusculanum venturum.*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

20 **I**N Tusculanum nos venturos putamus aut nonis, aut postidie. ibi ut sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erunt, & ut arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum si in balineo non est: ut sit. item cetera, quæ sunt ad victum, & ad validitatem necessaria. Vale. Kal. Octobr. de Venusino.

¶ ARG. *Valeitudinem & negotia commendat.*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

21 **S**I Vales, bene est: valeo. Da operam, ut convalescas, quod opus erit, ut res, tempusque postulet, provideas,

atque administres: & ad me de omnibus rebus, quàm fixissimè litteras mittas. Vale.

¶ ARG. *Te consilii ancipitem esse vultu Pompejo*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit: faciemusque te statim certiores. Validitatem tuam cura diligenter. Vale. Kal. Septembr.

¶ ARG. *De litteris Caesaris sibi redditis.*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

SI vales, bene est: valeo. Redditæ mihi tandem sunt à Caesare litteræ satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrùm obviam procedam, an hic cum expectem, cum constituerò, faciam te certiores. Tabellarios mihi velim quàm primum remittas. Validitatem tuam cura diligenter. Vale. D. pridie idus Sext.

¶ ARG. *Litteras Caesaris se expectare.*
M. T. C. TERENTIÆ S. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos neque de Caesaris adventu, neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiores. Validitatem tuam fac ut cures. Vale. III. idus Sextileis.

1. Non quodis tabellarios nostros expectamus. Non vestror ut vulgo, ex Pall. Vat. Hitt. addit. Gal. id est. familiares quo in infirmis si vultis præterea idem ille codex, sicut, & Pal. sex. Non tota die tabell. sicut Plautus Stichus: unus servulus tota die in portu est.

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARVM

AD

FAMILIAREIS

LIBER DECIMVS QVINTVS,

AD

CONSVLES, ET ALIOS.

¶ ARG. *De Parthorum irruptione. Auxilia mitti in eas provincias vetit.*

M. TULLIUS M. F. CICERO PRO-
CONS. S. P. D. COSS. PRAEET.

TRIB. PL. SENAT.

I vos V. V. B. E. E. Q. V. Etsi non dubie mihi nuntiabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus ferè suis copiis: tamen, quod arbitrabar, à M. Bibulo proconsole certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publice scribere ea, quæ de alterius provincia nuntiarentur. Postea verò quàm certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, litteris sum certior factus: vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus, Bibulum in Syria venisse:

vel quia administratio hujus belli mihi cum Bibulo parè est communis: quæ ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi Commagene legati primi mihi nuntiaverunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire coepisse. Quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statim expectandum esse, si quid certius offerretur. A. d. III. Kal. Octob. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniae, & Cappadociae mihi litteræ redditæ sunt à Tarcondimoto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissimusque populæ R. existimatur: Pacorè Orodii, regis Parthorum filium, cum magno equitatu Parthico transisse Euphratè, & castra posuisse Tyba: magnèque tumultu esse in provincia Syria exci-

Fff

tatum